

מכתב גלוי למדינת ישראל: אריתראים אינם מהגרי עבודה

ד"ר טרישה רדאקר הפנר

אל תאפשרו לדיקטטורה גוועת להתל בכם.

האומה האריתראית בצפון מזרח אפריקה הנה אחת מיצואניות הפליטים הגדולות בעולם כיום. הסיבה העיקרית בגללה אריתראים נמלטים ממולדתם הנה "השירות הלאומי", המזוהה על ידי חוקרים, מנהיגים פוליטיים גולים וארגוני זכויות אדם כקמפיין של עבודות כפייה ועבדות. הקמפיין, שמוכר בטיגרינאית כ"ווארסאיי ייקאלו" יושם לראשונה ב-1994 ודרש באופן רשמי שישה חודשי הכשרה צבאית וכן שנת שירות למדינה לכל הגברים והנשים בגילאי 18-45, כשבודדים קיבלו פטור.

עקב סיבות שונות: המלחמה עם אתיופיה בין השנים 1998-2000, כישלון ממשלת אריתריאה ליישם את החוקה וכן משבר פוליטי ב-2001 שהביא למעצרו של מהפכנים פוליטיים, עיתונאים, מנהיגים דתיים, אישי ציבור ומפגינים, השירות הלאומי באריתריאה הפך לשירות ללא תאריך שחרור.

רוב האריתראים לבטח היו גאים לשרת את מולדתם במשך 18 חודשים. למעשה ה"ווארסאיי ייקאלו" הפך את החיים באריתריאה לבלתי נסבלים. המגויסים נלקחים מבני משפחותיהם בגיל צעיר יותר ויותר ומוחזקים בשירות הלאומי שנים ארוכות. שכרם עלוב ביותר והם אינם יכולים לתמוך בבני משפחתם או להקים משפחה משל עצמם. **המתגייסים חשופים למשמעת צבאית קשה שכוללת גם יחס משפיל, לא אנושי ואכזרי. משמעות "שירות" המדינה היא לעיתים קרובות עבדות מינית לנשים צעירות ועבודה פיזית קשה במכרות לגברים.** השכלה גבוהה מוקדשת לצבא בלבד. יציאה מהמדינה באופן חוקי, ואפילו לביקור קרובים, היא כמעט בלתי אפשרית עבור כל מי שאינו ילד או קשיש. עובדת הדיכוי הפוליטי באריתריאה כיום לא יכולה להיות מופרדת מהקשיים כלכליים.

דיכוי זה הוא תוצר של ההתנהלות של הדיקטטורה הנוקשה של איזיאס אפאורקי ומפלגת "חזית העם לדמוקרטיה וצדק" (PFDJ). המשטר האריתראי משיג דיכוי פוליטי וגם גורם למצוקה כלכלית באמצעות הווארסאיי ייקאלו. על אף הסיכונים העצומים, והכאב הפיזי והרגשי הכרוכים בפרידה ממשפחה ומולדת אהובה, מאות אלפי אריתראים נמלטו ממדינתם.

עבור מדינות מקלט ראשונות ואף שניות, הלחץ על משאבים כלכליים ופוליטיים, דאגות ביטחון, וויכוחים אודות שייכות תרבותית עלולים להוות בעייה רצינית. עדיין, זה הכרחי שמדינות מארחות כמו מדינת ישראל, מדינה שהאריתראים מאמינים שתכבד זכויות אדם ופליט בעקבות ניסיונם ההיסטורי של אזרחיה, תכיר בכך שהמצב באריתריאה מיוחד בשל ההיבטים הבאים:

כמו קמבודיה תחת פול פוט והחמר רוז' וצפון קוריאה, כך גם אריתריאה עם דיקטטורה מתואמת ומערכת חוקים צבאיים שהופכת כל מי שמביע התנגדות למהפכן פוליטי שעלול להיאסר, לסבול עינויים, להאנס, ולהיות מוצא להורג ללא משפט.

בנוסף, זה עשורים שאריתריאה מקיימת עצמה באמצעות רשתות גולים ופוליטי משטרים קודמים שרבים מהם לא חיו באריתריאה מאז 1993 ונתרו נאמנים לשלטון עקב טובות הנאה, הכרה, תחושת שייכות וגאווה. נאמנים אלו לשלטון מקבלים ללא כל ביקורת את תעמולת השלטון ודוחים בתקיפות את כאבם הבולט לעין של אחיהם למולדת.

מפלגת ה-PFDJ התפתחה לצד רשת מבוזרת ורחבה זו של הפזורה האריתראית. הרשת של המפלגה כוללת בכירים במפלגה, חברים מן המניין במפלגה, נאמני המשטר וה"סלייטי", המרגלים מטעמה. השגרירויות והקונסוליות האריתראיות משמשות כמרכז העצבים של רשת נרחבת זאת. את מעט הלגיטימיות שנותרה למשטר בקרב האריתראים הוא שואב מיכולתו לזכות בתמיכה כלכלית ופוליטית של הפזורה האריתראית. אלו אשר מכחישים, מגינים או בוחרים שלא להכיר במציאות הנוכחית תומכים בלגיטימיות של משטר מפלגת ה-PFDJ. אך במקרים בהם המשטר לא יכול להסתמך על תמיכה, הוא נוקט בצורות יצירתיות וזדוניות של כפייה וסחיטה פוליטית-כלכלית. כפי שמחקרי ומחקריהם של חוקרים אחרים הראו, דפוס זה התפתח בשנות השבעים וממשיך עד היום. אריתראים שהפכו גם לאחרונה לפליטים נתונים בלחצים ובהתערבות של המשטר שנועדו לשמור על השפעתו באמצעות הפחדה ומניפולציה פוליטית. המשטר מאיים, כולא, קונס ופוגע במשפחות של פליטים. פליטים או מבקשי מקלט נרדפים על ידי פעילי PFDJ אשר לעיתים כופים על הפליטים לחתום על הצהרות "חרטה" (טָאָסָה) או מכתבים ועצמות נגד החלטת מועצת הביטחון של האו"ם אשר הטילה סנקציות על אריתריאה בשל תמיכה בג'האדיסטים סומליים. תומכי המשטר מטרידים את הפליטים, מאיימים עליהם לשמור על שתיקה, וכופים עליהם לערוך "פגישות" עם שגרירים וחברי PFDJ, לעיתים לבקשת מדינת המקלט אשר לא מבינה את הסיטואציה או מאמינה בתעמולה של המשטר האריתראי כי אזרחיה אינם פליטים אלא מהגרי עבודה.

קמפיין תעמולה זה היא אחת הטקטיקות היותר-הרסניות של משטר ה-PFDJ עד היום. תעמולה זו הרסנית לא רק ביחס לאריתראים. קמפיין זה גורם למדינות המכבדות זכויות אדם להפוך לשותפות לפרקטיקות הלא-חוקיות ולא-הומאניות של המשטר האריתראי. קמפיין זה גם מערער את הבסיס של המשפט הבינלאומי הפומבי שעליו נשענת ההגנה של זכויות הפליטים.

הצהרתו של שגריר אריתריאה בישראל טספמרים טקסטה ש"אין כאן עניין פוליטי או רדיפה פוליטית, זה רק עניין כלכלי", ושמבקשי מקלט אריתראים הם "פשוט רוצים להתחמק משירות צבאי" היא חלק מאסטרטגיה מחושבת שנועדה להתל בממשלות של המדינות הקולטות פליטים ולפגוע בהגנה הבינלאומית לפליטים. המשטר האריתראי בז לעצם הרעיון של זכויות אדם, ואם קמפיין התעמולה הנוכחי יצליח, הוא יאפשר למשטר לבזות את המשפט הבינלאומי ההומניטרי והאמנות שישראל ומדינות אחרות חתומות עליהן. ה"הזמנה" של השגריר לאריתראים לשוב לארצם תוך הבטחות שהם לא יפגעו היא גם כן חלק מהצעד המחושב שמנצל את הסבל אותו חשים פליטים ומבקשי מקלט. הזמנה זו נועדה להסתיר את העובדה כי המשטר האריתראי חטף מבקשי מקלט ממדינות שכנות וממחנות פליטים, וכלא והעלים מבקשי מקלט שהוחזרו בכפייה לאריתריאה ממלטה, מצרים, לוב ומדינות אחרות.

תעמולה זו נבחנת לא רק בישראל. באוגנדה, פעילים של מפלגת ה-PFDJ גם כן מנסים לשכנע את משרד ראש הממשלה כי האריתראים הם "מהגרים כלכליים" ומעודדים אריתראים לחזור לביקור באריתריאה. אין ספק שיהיו אנשים שיוכלו לבקר באריתריאה מבלי להפגע: המשטר לא יפגע בכמה מהם על מנת לערער את הממצאים של חוקרים, עדויותיהם של מבקשי מקלט אריתראים, הביקורת של ארגוני זכויות אדם, והחשש של הקהילה הבינלאומית, שבא לידי ביטוי בקביעה של נציבות הפליטים של האו"ם כי אין להשיב פליטים אריתראים למולדתם בשום פנים ואופן.

התעמולה המתארת פליטים אריתראים כ"מהגרי עבודה" היא תוצר של קמפיין שיטתי ומבוזר גיאוגרפית המופעל על ידי מערך דכאני של משטר ה-PFDJ אשר המפלגה טרחה לטפח במשך עשורים. קמפיין שיטתי זה פועל במספר דרכים: הוא מסווה את הברוטאליות של המשטר האוטוריטרי באריתריאה והעבדות של השירות הלאומי מהאריתראים הנאמנים למשטר אשר מאמצים ומקדמים את התעמולה של המשטר. **הקמפיין מנצל את הפחדים של מדינות המקלט מזרם של פליטים על ידי הכחשה של הבסיס הפוליטי לגלייתם של הפליטים והצגתם כ"מהגרים כלכליים".** **קמפיין זה שם ללעג את העיקרון המרכזי של דיני פליטים של אי-החזרה (non-refoulement) ומהתל במדינות המקלט כך שהן יפרו את העיקרון הזה, בניגוד למחויבותן למשפט הבינלאומי.** קמפיין זה חותר תחת ממצאים אמפיריים של אקדמאים וחוקרים מארגוני זכויות אדם, וסותר את אינספור העדויות של קהילת הפליטים האריתראית. בשורה התחתונה, קמפיין זה תוקף את היסודות של משטר המקלט עצמו. קמפיין זה הוא נדבך באסטרטגיית המתפתחות והמסתגלות של המשטר האריתראי לשלוט באזרחי אריתריאה – בכל מקום שיהיו – באמצעות הפחדה וכפייה שמוסווים כנדיבות של המשטר וקריאה פטריוטיות.

מדינות וממשלות כמו ישראל – אשר כביכול מאמינות בעקרונות הבסיסיים של זכויות אדם וכבוד, מאמצות נורמות דמוקרטיות ואת שלטון החוק, מבטיחות את זכויותיהן של אזרחיהם, אשר לאורך ההיסטוריה קיבלו גולים ופליטים בתוכן – אל תתנו למשטר האריתראי להוליך אתכן שולל.

אל תשתפו פעולה עם משטר אכזרי וערמומי אשר אזרחיו פונים אליכם בבקשה להגנה. האריתראים אינם מהגרי עבודה, והם גם לא "משתמטים" מגיוס או עריקים מהצבא. הם באמת ובתמים פליטים אשר באופן ברור ביותר זכאים להגנה הבסיסית תחת המשפט הבינלאומי, הגנה אשר נשללה מהם במולדתם.

תורגם על ידי אליזבת צורקוב, "מוקד סיוע לעובדים זרים".

ד"ר טרישה רדאקר הפנר היא פרופסור עמית לאנתרופולוגיה באוניברסיטת טנסי בארצות הברית. ד"ר הפנר היא מומחית בענייני אריתריאה באמנסטי אינטרנשונל, נציבה בוועדה הבינלאומית לפליטים אריתראים, ומנהלת המידע האחראית על אריתריאה ברשת הפליטים Fahamu. היא הסופרת של *Soldiers, Martyrs, Traitors, and Exiles: Political Conflict in Eritrea and the Diaspora* (University of Pennsylvania Press, 2009) *והעורכת של* *Biopolitics, Militarism, and Development: Eritrea in the Twenty-first Century* (Berghahn Books, 2009) *ומספר רב של מאמרים בנוגע לאריתריאה. היא בצעה מחקר עם אריתראים במשך יותר מ-15 שנים באריתריאה, אתיופיה, האיחוד האירופי וצפון אמריקה.*